

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะวิเคราะห์การอ้างถึงที่ปรากฏในเชิงอรรถของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๘ - ๒๕๒๒ เฉพาะวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย จำนวน ๓๑ เล่ม โดยได้กำหนดคุณสมบัติฐานไว้ดังนี้คือ

๑. ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างถึง เอกสารประเภทหนังสือและวารสารมากกว่าเอกสารประเภทอื่น ๆ
๒. ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างถึง เอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย
๓. ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างถึง เอกสารทฤษฎีมากกว่าเอกสารปฎิบัติ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การอ้างถึงของวิทยานิพนธ์ดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้ คือ

ขอบเขตเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ๓๑ เล่ม ที่นำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์สามารถแยกเป็นหมวดต่าง ๆ ได้ดังนี้ ทรัพยากร ๑๑ เล่ม บริการผู้อ่าน ๕ เล่ม การจัดองค์กรและบริหารงาน ๘ เล่ม บุคลากร ๒ เล่ม งานเทคนิค ๑ เล่ม และ การศึกษามรรณารักษศาสตร์ ๑ เล่ม ไม่ปรากฏว่ามีวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิหลัง บรรณารักษศาสตร์สากล วิธีวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์

และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การวิจัยเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เน้นหนักเฉพาะค่านทรัพยากร บริการผู้อ่าน การจัดองค์กรและบริหารงาน

จากการวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในเชิงอรรถ พบว่าผลการศึกษา ประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงสนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ ๑ กล่าวคือ หนังสือ และวารสารได้รับการอ้างอิงมากที่สุด โดยหนังสือมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ ๔๖.๓๕ ของการอ้างอิงทั้งหมด วารสารร้อยละ ๓๑.๑๐ ที่เหลือร้อยละ ๒๒.๕๕ เป็นการอ้างอิงเอกสารประเภทอื่น ๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานการประชุม รายงานประจำปี หนังสือพิมพ์ วัสดุที่ไม่ได้พิมพ์เผยแพร่ และเอกสารอัดสำเนา ตามลำดับ วิทยานิพนธ์ในทุกขอบเขตเนื้อหา ยกเว้นมนุษยศาสตร์ อ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร ผลการวิเคราะห์ข้างต้นตรงกับผลการวิจัยของไทยและต่างประเทศหลายรายการ ซึ่งใช้วิทยานิพนธ์เป็นหน่วยของการวิเคราะห์เช่นเดียวกัน เช่น งานวิจัยของ จรินทร์ สกุดถาวร^๑ วิลเลียม เบรซ (William Brace)^๒ ทิม ลาโบรี และ ไมเคิล ฮาลเพอริน (Tim LaBorie & Michael Halperin)^๓ ต่าง

^๑จรินทร์ สกุดถาวร, "การสำรวจหนังสืออ้างอิงและปัญหาเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๒๑.

^๒William Brace, "A Citation Analysis of Doctoral Dissertations in Library and Information Science, 1961-1970" (Ph.D. Dissertation, Case Western Reserve University, 1975), pp. V-VII.

^๓Tim LaBorie and Michael Halperin, "Citation Patterns in Library Science Dissertation," Journal of Education for Librarianship 16 (April 1976): 277-278.

รายงานผลการวิจัยตรงกันว่า หนังสือและวารสาร เป็นประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีงานวิจัยสองรายการที่เสนอผลที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ จิตรา ทับแสง พบว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด ได้แก่ หนังสือทั่วไป รองลงมาคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล^๑ ในขณะที่ อากิโกะ คูโบตา (Akiko Kubota) พบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด คือวารสาร^๒ ทั้งนี้ เนื่องจากวิทยานิพนธ์ที่จิตรา^๑นำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิหลังเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิทยานิพนธ์ที่คูโบตา (Kubota) นำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์เน้นหนักทางด้านสารนิเทศศาสตร์ ดังนั้นอาจนำข้อสังเกตของลาโบรี และฮาลเพอริน (LaBorie & Halperin) มาใช้เป็นข้อสรุปได้ว่า ประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงในงานเขียนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นอยู่กับขอบเขตเนื้อหาของงานเขียน กล่าวคือ ถ้างานเขียนมีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางด้านวิทยาศาสตร์ จะอ้างถึงวารสารมากที่สุด ถ้ามีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางด้านมนุษยศาสตร์ จะอ้างถึงหนังสือ วัสดุที่ไม่ได้พิมพ์เผยแพร่ สิ่งพิมพ์ระยะสั้น (printed ephemera) มากที่สุด แต่ถ่างงานเขียนไม่ได้มีเนื้อหาเน้นหนักไปในด้านใดด้านหนึ่งแล้ว จำนวนการอ้างถึง

^๑จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัย สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปี การศึกษา ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๕๒ - ๕๔.

^๒Akiko Kubota, "A Citation Analysis of Graduation Theses of the School of Library and Information Science, Keio University," Library & Information Science No.14, 1976: 193.

หนังสือและวารสารมักจะใกล้เคียงกัน^๑ สำหรับรายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดจากการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้แก่ College & Research Libraries Library Journal Library Resources & Technical Services Library Trends และ วารสารห้องสมุด ผลดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตรา ทับแสง^๒ และ ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล^๓ ซึ่งปรากฏว่าวารสารภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ College & Research Libraries ส่วนวารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ วารสารห้องสมุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวงการบรรณารักษศาสตร์ไทยมี วารสารห้องสมุด เป็นวารสารหลักเพียงรายการเดียว อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสถาบันการศึกษา บรรณารักษศาสตร์หลายแห่งได้จัดทำวารสารทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ใหม่ ๆ ขึ้นอีกหลายรายการ ดังนั้นถ้าจะได้มีการศึกษารายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดในอนาคต อาจจะปรากฏผลที่แตกต่างไปจากเดิม

^๑LaBorie and Halperin, "Citation Patterns in Library Science Dissertations," pp. 277-278.

^๒จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัย สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖," หน้า ๕๗ - ๑๐๕.

^๓ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล, "การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย," หน้า ๑๐๑.

ผลการศึกษาขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง สรุปได้ว่าเป็นเอกสารในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์มากที่สุด โดยมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ ๖๖.๔๐ ของการอ้างอิงทั้งหมด และเป็นเอกสารในสาขาวิชาอื่น ๆ ร้อยละ ๓๓.๖๐ โดยมีจำนวนการอ้างอิงเอกสารในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ถึงร้อยละ ๒๕.๒๗ ที่เหลือเป็นการอ้างอิงเอกสารในสาขาวิชาเบ็ดเตล็ด วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาศาสตร์ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวรรณคดี ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีการอ้างอิงเอกสารในสาขาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยทั่วไปน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าวิทยานิพนธ์ที่นำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ไม่มีงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิหลังซึ่งมักอ้างอิงเอกสารในสาขามนุษยศาสตร์ และในทำนองเดียวกัน ไม่มีงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในงานห้องสมุดซึ่งมักอ้างอิงเอกสารในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์

สำหรับผลการวิเคราะห์อายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงแสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้เอกสารใหม่ ๆ มากที่สุด ดังปรากฏว่า การอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน ๕ ปี และอายุระหว่าง ๖ ถึง ๑๐ ปี มีจำนวนร้อยละ ๓๗.๕๖ และ ๒๖.๔๐ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยเรื่องนี้กับงานวิจัยของลาโบรีและฮาเดเพอริน (Laborie & Halperin)^๑ พบว่า ในวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดองค์กรและบริหารงาน บริการผู้อ่าน และงานเทคนิค มีจำนวนการอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน ๑๐ ปี ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของ

^๑Laborie and Halperin, "Citation Patterns in Library Science Dissertations," pp. 278-280.

ชลทิชา สุทธินิรันดรกุล^๑ โคนแนลค์ แอล ฟอสเตอร์ (Donald L. Foster)^๒ โคนแนลค์ เจ เลห์นัส (Donald J. Lehnus)^๓ และ กลอเรีย สตาร์ค ไคลน์ (Gloria Stark Cline)^๔ ซึ่งใช้วารสารเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ พบว่า ผู้เขียนบทความอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน ๕ ปี และ ๑๐ ปี ในอัตราสูงกว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน ๕ ปี และ ๑๐ ปี ในอัตราสูงกว่าผู้เรียบเรียงหนังสือตำรา ทั้งนี้ โดยการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์การอ้างอิงในหนังสือตำราเกี่ยวกับการทำบัตรรายการของเลห์นัส (Lehnus)^๕

^๑ชลทิชา สุทธินิรันดรกุล, "การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย," หน้า ๑๐๓.

^๒Donald L. Foster, "Magazines in the Library School," Journal of Education for Librarianship 9 (Fall 1968): 145-146.

^๓Donald J. Lehnus, "JEL, 1960-1970; An Analytical Study," Journal of Education for Librarianship 12 (Fall 1972): 75-76.

^๔Gloria Stark Cline, "A Bibliometric Study of Two Selected Journals in Library Science, 1940-1974" (Ph.D. Dissertation, University of Southern California, 1979) In Dissertation Abstracts International 39 (May 1979): 6380-A.

^๕Donald J. Lehnus, "Who Cited What? A Citation Analysis of the Four Basic Cataloging Texts," Journal of the American Society for Information Science 23 (March - April 1972): 103.

สมมุติฐานข้อที่สอง กำหนดไว้ว่าผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าเอกสารภาษาไทย สมมุติฐานข้อนี้ได้รับการยืนยัน กล่าวคือ ดังที่ปรากฏว่าเอกสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงร้อยละ ๖๑.๑๓ ในขณะที่เอกสารภาษาไทยได้รับการอ้างอิงเพียงร้อยละ ๓๘.๘๗ เมื่อพิจารณาถึงประเภทร่วมกับภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง จะเห็นว่า หนังสือและวารสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงมากกว่าภาษาไทย ในขณะที่เอกสารอื่น ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล ฯลฯ ที่ได้รับการอ้างอิงเป็นเอกสารภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ยังพบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงเป็นเอกสารที่ผลิตในประเทศไทยเพียงร้อยละ ๓๘.๖๐ นอกนั้นเป็นเอกสารที่ผลิตในต่างประเทศ โดยมีจำนวนการอ้างอิงเอกสารที่ผลิตในสหรัฐอเมริกามากที่สุด คือร้อยละ ๔๘.๓๓ จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ในประเทศไทยยังมีการผลิตเอกสารภาษาไทยทางคานบรรณารักษศาสตร์น้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ จิตรา ทับแสง ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้ผลิตหนังสือและวารสาร เฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์ภาษาไทยมีไม่มากเท่าที่ควร^๑ นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าเอกสารที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา มีบทบาทต่อวงการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ของไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศใหญ่ มีห้องสมุดหลายแห่ง อาชีวบรรณารักษศาสตร์ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้มีการผลิตงานวิชาการเป็นจำนวนมาก โอกาสที่จะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์จึงเป็นไปได้มาก อีกประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะรูปแบบของห้องสมุดและวิชาชีวบรรณารักษศาสตร์ของไทย ได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ ผลการวิจัยในข้อนี้ยังสะท้อนให้เห็นความจริงอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ที่จะเข้าศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี ควรจะมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษดีพอที่จะอ่านและทำความเข้าใจได้

^๑จิตรา ทับแสง, "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัย สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖," หน้า ๑๔๘.

ในทำนองเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ลักษณะของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึง สันนิษฐานสมมุติฐานข้อสุดท้าย ดังปรากฏว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างถึงเอกสาร ทูคิยภูมิถึงร้อยละ ๔๑.๔๔ และอ้างถึงเอกสารปฐมภูมิเพียงร้อยละ ๑๘.๐๒ ซึ่ง ตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของ จิตรรา ทับแสง ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ อ้างถึงเอกสารปฐมภูมิเป็นส่วนใหญ่^๑ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากว่า วิทยานิพนธ์ที่ จิตรรา ทับแสง นำมาใช้ เป็นหน่วยของการวิเคราะห์มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิหลังซึ่งมักจะอ้างถึง เอกสาร ปฐมภูมิ หรืออาจจะเนื่องมาจากเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินลักษณะ เอกสารมีความแตกต่างกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะการวิเคราะห์การอ้างถึงที่ปรากฏใน เชิงบรรณของวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย จำนวน ๓๑ เล่มเท่านั้น ยังมีวิทยานิพนธ์ในขอบเขตเนื้อหาอื่น ๆ และงานเขียน ประเภทอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้นำมาใช้วิเคราะห์ การวิเคราะห์การ อ้างถึงในขอบเขตที่กว้างขวางจะช่วยให้ทราบถึงการใช้อเอกสารโดยส่วนรวม ถึงแม้ว่า จะเป็นการใช้อเอกสารของบุคคลเฉพาะกลุ่ม เช่น ผู้เขียนงานทางค่านับรรณารักษศาสตร์ ก็ตาม ในขณะที่เดียวกัน พฤติกรรมในการอ้างถึง เช่น ผู้อ้างอาจจะไม่อ้างถึงเอกสาร ทุกเรื่องที่ใช่ หรือในทางตรงข้ามอาจจะอ้างถึงเอกสารเรื่องที่ไม่ได้ใช่จริง ๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ไม่อาจทราบได้แน่นอน เพราะยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนั้น การวิเคราะห์การอ้างถึงในวงกว้าง และการศึกษาพฤติกรรมในการอ้างถึงจึงเป็นสิ่ง ที่น่าสนใจและจะเป็นประโยชน์ต่อวิธีการวิเคราะห์การอ้างถึงอย่างยิ่ง

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘ - ๑๕๐.

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่ง ได้แก่ เกณฑ์ที่ใช้ศึกษาว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างถึง เป็นเอกสารปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ เป็นเกณฑ์ที่สร้างขึ้นสำหรับใช้วิเคราะห์จากการอ้างถึงที่ปรากฏในเชิงบรรณคดีเท่านั้น ไม่ใช่เกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์จากเนื้อหาของเอกสาร ดังนั้นความเที่ยงตรงของผลการวิจัยในเรื่องนี้อาจจะลดน้อยลง ถ้าเป็นไปได้ ผู้ที่สนใจต้องการทราบความถูกต้องในการใช้เอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ อาจจะศึกษาเฉพาะเรื่องอย่างละเอียดโดยวิเคราะห์จากเนื้อหาของเอกสาร ซึ่งต้องอาศัยเวลาและความอุตสาหะอย่างมาก

การนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเลือกสรรจัดหาเอกสาร ตลอดจนการให้บริการสารนิเทศของห้องสมุดได้หลายประการ กล่าวคือ

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า หนังสือเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด ดังนั้น ในการเลือกสรรและจัดหา บรรณารักษ์จึงควรให้ความสำคัญกับหนังสือเป็นอันดับแรก ในขณะเดียวกันต้องคำนึงว่าวารสาร ตลอดจนรายงานการวิจัย และรายงานการประชุม จะให้ความรู้ที่เป็นพัฒนาการใหม่ ๆ ที่ควรค่าแก่การติดตาม จึงควรให้ความสำคัญกับเอกสารเหล่านี้เช่นกัน ทั้งยังต้องจัดหามาบริการอย่างรวดเร็วที่สุด เพราะเอกสารดังกล่าวจะล้าสมัยเร็วกว่าหนังสือ ในกรณีที่ห้องสมุดมีงบประมาณจำกัดไม่สามารถจัดหาเอกสารรายการสำคัญ ๆ ได้ครบถ้วน ควรจัดให้มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในการจัดหาและจัดระบบการยืมระหว่างห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพ ในกรณีที่บทความใดบทความหนึ่ง หรือวารสารรายการใดรายการหนึ่ง มีผู้ใช้มาก ห้องสมุดอาจจะนำไปอัดสำเนาเป็นหลาย ๆ ฉบับ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้

บรรณารักษศาสตร์จัดได้ว่าเป็นศาสตร์ผสม เพราะนอกจากจะต้องมีความรู้เฉพาะสาขาวิชาของตนแล้ว ลักษณะของวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการ

ทำให้ต้องอาศัยความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น การศึกษา สังคมวิทยา จิตวิทยา การสื่อสาร ฯลฯ ดังนั้น ควรนำความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในทางบรรณารักษศาสตร์ เช่น การเลือกสรรจัดหา การเรียนการสอน เป็นต้น

งานห้องสมุดเป็นงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงต้องติดตามพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และให้บริการ ดังที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้ว่าผู้ใช้นิยมใช้เอกสารใหม่ ๆ เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในกรณีที่ต้องการศึกษาเชิงประวัติและพัฒนาการที่ต้องการใช้เอกสารเก่า ๆ ดังนั้นบรรณารักษ์ควรจะต้องจัดสรรเอกสารใหม่ ๆ โดยเฉพาะวารสารถ้ายิ่งใหม่ก็จะยิ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ นอกจากนี้ควรจัดบริการที่จะส่งข่าวสารใหม่ ๆ นี้ไปสู่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย สำหรับวารสารเก่าที่มีอายุตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไปอาจจะดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ จัดเก็บไว้ในที่เฉพาะ เมื่อผู้ใช้ต้องการก็นำมาบริการได้ หรือนำบทความที่มีคุณค่าถาวรถ่ายลงในรูปวัสดุย่อยส่วน แล้วคัดตัวเล่มวารสารทิ้งไป หรือจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดเพื่อตกลงกันว่า ให้มีห้องสมุดแห่งหนึ่งเก็บรวบรวมวารสารเก่า ๆ ไว้อย่างครบถ้วน เพื่อให้บริการแก่ผู้ต้องการใช้ ทั้งนี้เพื่อช่วยลดปัญหาเรื่องสถานที่เก็บและงบประมาณในการจัดเก็บเอกสาร

จากการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การอ้างอิง พบว่าผู้เขียนมักจะอ้างอิงงานในภาษาของตนมากกว่าภาษาอื่น แต่ผลการวิจัยครั้งนี้กลับปรากฏว่าผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการบรรณารักษศาสตร์ เช่น สถาบันการศึกษาบรรณารักษศาสตร์ ห้องสมุดต่าง ๆ โดยเฉพาะสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมทางวิชาชีพโดยตรง ควรจะใคร่ร่วมมือกันส่งเสริมให้มีการผลิตงานวิชาการ เป็นภาษาไทยอย่างจริงจังและเร่งด่วน เป็นต้นว่า จัดหาทุนอุดหนุนการวิจัย จัดประกวดผลงานวิจัย บทความ งานแปล จัดทำโครงการตำรา โดยให้อาจารย์ บรรณารักษ์ ตลอดจนนักศึกษาผลิตงานเขียนและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการหาทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์

นอกจากการจัดหาเอกสารที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา บรรณารักษ์ควรให้ความสนใจในการจัดหาเอกสารจากประเทศอื่น ๆ มาให้บริการแก่ผู้ใช้ด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ นอกจากนี้การศึกษาวิจัยโดยค้นคว้าจากเอกสารที่มาจากหลาย ๆ แหล่งจะช่วยให้ได้ความรู้ที่ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น การจัดหาอาจทำได้โดยจัดโครงการแลกเปลี่ยนเอกสารระหว่างประเทศ

สำหรับผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างถึงเอกสารทุติยภูมิมากกว่าเอกสารปฐมภูมิ บรรณารักษ์ควรประเมินค่าห้องสมุดจัดหาเอกสารปฐมภูมิมาให้บริการอย่างเพียงพอแล้วหรือยัง ถ้าผลปรากฏว่ายังไม่เพียงพอ บรรณารักษ์ควรตระหนักถึงคุณค่าของเอกสารปฐมภูมิ และให้ความสำคัญไว้เป็นอันดับแรก แต่หากพบว่ามีเพียงพอแล้วก็ควรจะไปถึงสาเหตุที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ไม่อ้างถึงเอกสารปฐมภูมิ ซึ่งถ้าเนื่องมาจากระบบการจัดเก็บและการให้บริการที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ ก็ควรจัดให้มีการปรับปรุงแก้ไข

บรรณารักษ์สามารถนำรายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดจากงานวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการจัดทำบรรณานุกรม หรือสาระสังเขป ในแต่ละขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดยคัดเลือกบทความจากวารสารเหล่านี้ ทั้งนี้จะช่วยให้อาจารย์ผู้สอน นักวิจัย และนักศึกษาสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเอกสารที่ตรงกับความต้องการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว นอกจากนี้ รายชื่อเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดอาจจะนำมาใช้เป็นแบบทดสอบสำหรับประเมินประสิทธิภาพการให้บริการของห้องสมุด กล่าวคือ จากรายการอ้างถึงทั้งหมด จะสุ่มเลือกรายการอ้างถึงขึ้นมากลุ่มหนึ่ง จากรายการใหม่นี้ จะใช้เป็นแบบทดสอบโดยผู้ทำการทดสอบหรือบรรณารักษ์จะเลือกชื่อเอกสารออกมา ๑ รายการ แล้วตรวจสอบดูว่าห้องสมุดมีเอกสารรายการนั้นหรือไม่ ถ้ามีอยู่ที่ใด จะหาใช้ได้ที่หรือไม่ หลังจากนั้นจะทดสอบกับเอกสารรายการอื่น ๆ เช่นนี้อีก

และจะมีคะแนนให้ ขั้นสุดท้ายเมื่อรวมคะแนนแล้ว ถ้าคะแนนที่ไค้สูงจะแสดงถึงความ มีประสิทธิภาพในการจัด เสนอบริการของห้องสมุด และชี้ให้เห็นว่าโอกาสที่ผู้ใช้จะหา เอกสารที่ตนต้องการไค้มีสูง

แนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต

ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์การอ้างอิงถึงสามารถทำการวิจัยต่อไปใน แนวทางต่าง ๆ เป็นต้นว่า วิเคราะห์การอ้างอิงถึงของวิทยานิพนธ์ทั้งสาขาวิชา เพื่อศึกษา โครงสร้างของวิชาบรรณารักษศาสตร์ ผลการวิเคราะห์อาจจะแสดงให้เห็นแนวโน้ม ของการศึกษาวิจัยที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา การวิเคราะห์การอ้างอิงถึงใน งานเขียนของอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์สามารถแสดงถึงการใช้ทรัพยากร ของอาจารย์ หรือผู้วิจัยที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดทางสาขาวิชาอื่น เช่น ห้องสมุด วิทยาศาสตร์ ห้องสมุดสังคมศาสตร์ ฯลฯ อาจจะทำกรวิเคราะห์การอ้างอิงถึงในงาน เขียนสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์ในการ เลือกสรรจัดหาและให้บริการ เอกสาร

สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาว่าการวิเคราะห์การอ้างอิงถึง สามารถแสดงถึงการ ใช้ห้องสมุดและทรัพยากรไค้ถูกต้องเพียงตรงเพียงใด อาจจะทำกรวิเคราะห์การอ้างอิง และนำผลการวิเคราะห์มา เปรียบเทียบกับหลักฐานเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดและทรัพยากร จริง ๆ

นอกจากนี้ ควรจะไค้มีการวิเคราะห์การอ้างอิงถึงในเชิงเปรียบเทียบ เช่น วิเคราะห์การอ้างอิงถึงโดยใชข้อมูลการอ้างอิง ๒ ชุด เช่น อาจจะทำกรวิเคราะห์การอ้างอิง ของหนังสือและการอ้างอิงของบทความวารสาร การวิเคราะห์ในแนวนี้ จะชี้ให้เห็น ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะทำให้ไค้ขอสรุปใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ ปรับปรุงวิธีการวิเคราะห์การอ้างอิงถึงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น.